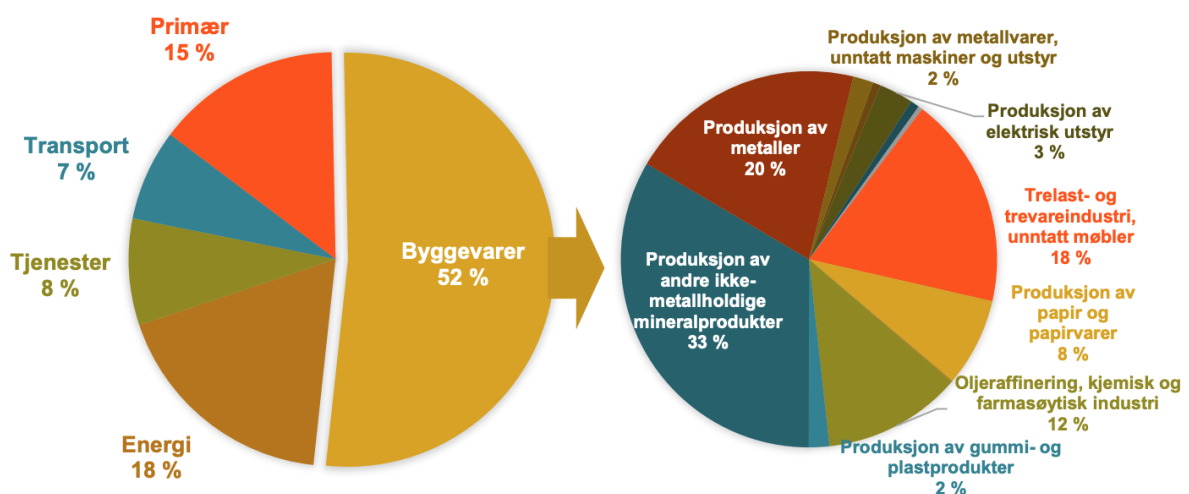

NOTAT

Virkemidler for å fremme klimaeffektive materialer i bygg

Globalt står byggenæringen for om lag 40 prosent av klimagassutslippene. Byggenæringen bruker om lag halvparten av materialene som blir utvunnet og genererer en tredjedel av alt avfall. Tiltak i denne sektoren vil både bidra til reduksjon av klimagassutslipp og redusere råvareuttak og avfall betraktelig. De direkte klimagassutslippene fra oppvarming av bygg i Norge er små. De største klimagassutslippene i Norge er utslipp *relatert* til bygg- og anleggsvirksomhet, som blant annet produksjon av byggematerialer. Disse utslippene var på 4,2 millioner tonn. De totale klimagassutslippene i Norge knyttet til bygg og anleggsvirksomhet var totalt 9,5 millioner tonn i 2017. Klimagassutslippene fra norsk bygg- og anleggsvirksomhet er større hvis man tar inn utslippene fra produksjon og transport av byggematerialer fra importerte varer. Det utgjorde 5,8 millioner tonn i 2017. Dersom man ser på klimagassutslippene fra norsk bygg og anleggsvirksomhet utfra et fotavtrykksperspektiv er utslippene på 13,1 millioner tonn i 2017. Da er utslippet fra importerte varer inkludert, mens eksport av byggematerialer til utlandet er trukket fra. Tallene er hentet fra en rapport utarbeidet av Asplan Viak for Byggenæringens Landsforening¹

Figuren er fra rapporten byggenæringens klimagassutslipp og viser utslippet fra importerte byggevarer

Dersom man ser på klimafotavtrykket til et nytt bygg utgjør byggematerialer omlag 50% utslippene, og denne andelen vil bli større ettersom energimiksen blir renere og renere.

¹ https://www.bnl.no/siteassets/dokumenter/rapporter/klimautslipp_bae_2019.pdf

Styrker norsk leverandørindustri

Byggenæringen er en viktig bestiller, forsterket virkemiddelbruk innen klimaeffektiv materialbruk vil utløse innovative fossilfrie løsninger og produkter. Dette vil være spesielt viktig innen industri med store utslipp som sement og stål, hvor nye virkemidler kan bidra til lav- og nullutslippsløsninger som f.eks CCS, eller utvikling av nye løsninger i for eksempel tre. Klimakrav til materialbruk kan også bidra til å utvikle en sterkere trevareindustri i Norge dersom det stilles krav til lavutslippsløsninger.

En analyse gjennomført av Byggevareindustriens forening viser at utslipp fra norskproduserte byggevarer er lavere enn importerte varer. Dette gjelder utslipp fra selve produksjonen av byggevarer hvor norske leverandører er best eller blant de beste. Når utslippene fra transport av byggevarer inkluderes blir dette bildet enda tydeligere. Deler av norsk industri opplever at de blir utkonkurrert av billige produkter fra blant annet Øst-Europa eller Kina. Innføring av klimakrav kan derfor styrke grønn konkurransekraft i Norge. Virkemidlene som innføres må selvfølgelig være lik for alle produsenter uavhengig av opprinnelsesland, men et materialkrav vil styrke norsk verdiskapning.

Klimamålene krever omstilling i alle sektorer

Noen av utslippskuttene som kan oppnås gjennom klimakrav vil være innenfor det europeiske kvotesystemet. De vil dermed ikke bidra direkte til å innfri Norges klimamål for 2030, som bare omfatter ikke-kvotepiktige utslipp. Norges klimamål for 2050, som i Granavolden ble styrket til en ambisjon om å kutte utslippene med minst 90 prosent, gjelder imidlertid for alle utslippskilder i Norge. Det tilsier at vi må ha sterkere virkemidler for utslippskutt i alle sektorer. Et marked for byggematerialer med lave utslipp vil også kunne gi teknologiskift i industrien som ikke kvotesystemet alene vil kunne utløse. Et godt eksempel her er Rockwool sine investeringer i elektrifisering av steinullfabrikken i Moss. Denne investeringen skjer i Norge fordi Rockwool ser på det norske markedet som lengst frem i å stille krav til klimagassutslipp fra materialene. Klimakrav vil derfor kunne gi en raskere omstilling av norsk industri som vil styrke norsk konkurransekraft over tid. Tregheten i kvotesystemet vil trolig ikke gi nok insentiv til å utvikle for eksempel helt nye trebaserte produkter. Det er derfor avgjørende at det innføres forsterket virkemiddelbruk.

Forslag til nye virkemidler

I Norge har vi blitt gode til å bygge energieffektive bygg. Det er flere elementer i dette som vi mener vi kan bruke i arbeidet med å bygge klimaeffektive bygg. Det har vært viktig med spydspissprosjekter i byggenæringen som viser hva som er mulig å få til, og som pusher grensen for hva som kan bygges. Deretter er det viktig med forbildeprosjekter der flere aktører tar i bruk de nye løsningene for å få opp volum og prøve løsninger i ulikt klima, nye bygningskategorier med mer. Forbildeprosjektene breder grunnen for at det kan stilles forskriftskrav som hever nivået for hele næringen.

Endringer i Teknisk forskrift

Byggteknisk forskrift er det viktigste virkemiddelet for å få til en stor endring i hele byggenæringen. Klimagasskrav i forskriften er derfor avgjørende for at hele byggenæringen skal endres.

ZERO ønsker et helhetlig, teknologinøytralt krav som bidrar til innovasjon innen; alle materialgrupper, reduksjon av avfall fra nybygg og optimalisering av byggene for et lavest mulig fotavtrykk. Vi ønsker et krav som er kg CO₂ per m². Fram til nå har det ofte vært operert med %-vis reduksjon i forhold til et referansebygg. Det har gitt store utfordringer i å sammenligne klimaprestasjonen til bygg blant annet siden utforming av referansebygget har vært gjort forskjellig. Det bør derfor beregnes et fotavtrykk per m² basert på de sammenbyggningsmodellene som brukes for å beregne energikrav. Dette gir størst mulig grad av likebehandling av prosjektene og det vil også gi fleksibilitet som stimulerer nyskapning og innovasjon i næringen.

For å gi byggenæringen tid til å tilpasse seg kravet, må de første reguleringene være gjennomførbare for hele næringen. Det innebærer for eksempel at vi foreslår at det i første omgang ikke inkluderer utslippene fra grunn og fundamentering under bakken. Siden det er mangelfull informasjon i mange EPDer om utslippene knyttet til hele livsløpet fra et byggemateriale, anbefaler vi derfor at utslippene dokumenteres fra vugge til port. For små aktører kan et klimagasskrav gi en stor dokumentasjonsbyrde. Vi foreslår derfor at det utvikles en tiltaksmodell for småhus, der man gjennom å benytte spesifisert klimatiltak ikke trenger å utarbeide et helt klimagassregnskap. Aktørene oppfyller kravet gjennom å benytter seg av de spesifiserte tiltakene.

Ny støtteordning fra Enova

ZERO foreslår en støtteordning via Enova hvor man får støtte til bygg som har lavt CO₂-utslipp per m². Målet med programmet må være å utløse tiltak som bidrar til å utløse nye løsninger med lave klimagassutslipp. Det foreslås et program der det gis et beløp i kr/m² for boliger og næringsbygg, og at det opprettes satser basert på faste nivåer for CO₂ per m², tilsvarende støtteordningen Enova hadde for passivhus. Passivhusstøtten til Enova var suksessfull og utløste mange prosjekter. En viktig grunn til dette var at den var forutsigbar med hensyn på hvilke kriterier som utløste støtte og hvor mye støtte prosjektet fikk. Vi ser at den samme modellen kan være mulig å innføre knyttet til klima-ambisiøse prosjekter.

FoU-prosjekter/Spydspissprosjekter

Vi foreslår et støtteprogram for mer offensive aktører der Enova, Forskningsrådet og Innovasjon Norge går sammen om et forsknings- og støtteprogram for ambisiøse klimaeffektive bygg. Det kan organiseres som en Pilot-b, det målet må være at spaden settes i jorda innen to år. Det

kan også organiseres slik at Forskningsrådet og Innovasjon Norge koordinerer programmer innen området med spesifikk støtte til prosjekter som har ulik grad av forskning og utvikling.

Krav i offentlige anskaffelser

EUs strategi for sirkulær økonomi fremhever at det å stille krav i offentlig anskaffelser til livsløpsanalyser og gjennom dette også ha konkrete klimamål for prosjektene. Digdir har i dag et kriteriesett for bærekraftige offentlige anskaffelser. Den bør videreutvikles til å stille minimumskrav til CO₂-reduksjon, og dette kravet bør være obligatorisk for alle offentlige byggeprosjekter. Veilederen til Digdir har to nivåer; basis og avansert. Ved en videreutvikling av avansert nivå kunne det dannet grunnlag for at offentlig byggherrer kunne få støtte fra Enova